

איש לרעהו

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שנביאות
לאהבת הזולת,
הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש ו אלול תשס"ח שבת - ירושלים 6:22 תל-אביב 6:37 חיפה 6:29 מוצ"ש - ירושלים 6:34 תל-אביב 7:36 חיפה 7:36

פרשת שופטים

איסור שוחד

להיות נקי מכל נגיעה של שוחד בבואו לחרוץ דין על זולתו!

נלמד מהפסוק: "ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים" (פרק טז"ט)

וכתב רש"י: "משקיבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו". ובגמרא (כתובות קה): מביאים חז"ל מספר דוגמאות כיצד נזהרו חז"ל מכל נגיעה של שוחד, אף שוחד דברים.

בספרנו "איש לרעהו" (שמות - עמוד שמב) הבאנו את מה שהקשו המפרשים מדוע נזהרו חז"ל מכל נגיעה קטנה של שוחד, וכי יעלה על הדעת שאם יקבלו הנאת שוה פרוטה יעוותו את הדין חלילה. והבאנו מספר תירוצים, (מהגאונים רבי אלחנן וסרמון, רבי שלמה וולבה ורבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל).

ונהנה החזון איש (בסוף ספרו **אמונה ובטחון**) עמד על קושיה נוספת: אם כה חששה התורה על השוחד שיעוות הדין עד כי יעוור עיני חכמים, מדוע אין חשש דומה לענין שאר איסורי תורה כמו איסור טריפה שרשאי אדם לפסוק לעצמו ולא חששה התורה שמא יטה הדין לטובתו מחמת נגיעת ממון?!

וביאר החזון איש (ובזה התיישבו ב' הקושיות כאחד) שאזהרת השוחד של התורה אינה מכלל ה'משפטים' כשאר דיני ממונות שטעמם מובן לנו. אלא היא בכלל ה'חוקים'. שכן לאמיתו של דבר מצד ההגיון אין לחשוד באנשים חכמים וצדיקים יראי ה' בתכלית, שיעוותו הדין בגלל נגיעה כלשהי של ממון, אלא יש כאן חוק שחקקה התורה בגנות השוחד שיש בו הכח לעוור עיני לוקחו, ואף שאותו דין הלוקח שוחד מושלם הוא במעלותיו וצדיקותו ואינו מתכוון חלילה לעוות הדין, אעפ"כ כיון שקבעה התורה שיש בכח השוחד לעוות ולסלף, הרי זה מה שגורם לדין לעוות את הדין.

וכלשונו של החזון איש: "כיון דאסתכל באורייתא וברא עלמא הרי ניתן כח מיוחד בשוחד לטמא את הלב לעוות ולסלף, ואין זה מחמת חסרונו של החכם אלא מחמת כח שניתן בשוחד לסלק את כח החכמה".

ושמענו לבאר לפי"ז מה שאמרו חז"ל (בסנהדרין כא): על שלמה המלך, שאף שנאמר בתורה על המלך "לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" אמר שלמה "אני ארבה ולא אסור". דלאור ביאורו של החזון איש יתכן לומר שבאמת מצד מעלתו וחכמתו של שלמה, הרגיש בצדק שיוכל לעמוד בזה שלא יסור לבבו, אלא מכיון שכך קבעה התורה שאם ירבה נשים יסור לבבו, זה עצמו גורם לכך אף לאדם המושלם ביותר.

בדומה לזה מתבארים דברי חז"ל (שבת יב): על רבי ישמעאל בן אלישע, שאחרי שקבעו חכמים "לא יקרא [בשבת] לאור הנר שמא יטה" אמר רבי ישמעאל "אני אקרא ולא אטה". פעם אחת ביקש להטות את הנר... ואז אמר "כמה גדולים דברי חכמים שאמרו לא יקרא לאור הנר".

ולכאורה, צדק רבי ישמעאל במחשבתו שלא יטה את הנר, שהרי קיימא לן שהתלמידים רשאים לקרוא לאור הנר מפני שאימת רבם עליהם, ואם כן על אחת כמה וכמה שרבי ישמעאל שאימת שמים עליו ודאי שלא יטה, ואולם, כאמור, כיון שקבעו חכמים לכל אדם "לא יקרא שמא יטה" זה עצמו גורם להכשל בהטיה אם יקרא, וזה שאמר רבי ישמעאל "כמה גדולים דברי חכמים" כלומר: עתה התברר לרבי ישמעאל שגדול כוחם של דברי חכמים כמו של תורה, וכמו שיש בכח קביעת התורה להשפיע אפילו על שלמה המלך כך גם יש בכוחם של גזירות חכמים.

מוקדש לידיד "איש לרעהו"

ה"ה ר' יצחק מהדב שליט"א ונוות ביתו שיחיו

יה"ר שיזכו לכל הברכות והישועות על פועלכם ומעשיכם

מכון אהבת אמת

"איש לרעהו"

"השוחד יעור עיני חכמים"

שאלו את הגרי"ד סולובייצ'יק מבריסק זצ"ל: פלוני הדיין שמוחזק כל ימיו מקבל שוחד, נעשה "חיגר" והרי עונשם של מקבלי שוחד הוא "עוורון"?!

השיב להם הגרי"ד: הרי חז"ל אמרו (שבת קיג): "פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם".

מעתה, אילו היה הדיין מתעוור בעיניו, היו הבריות טועים בוודאי ותולים נטילת מאור עיניו של זה בפסיעה גסה, וממילא אין עונשו ניכר.

לפיכך נעשה חיגר תחילה, ועתה כאשר גם יסתמא, יאמרו הכל: זה שוחד וזה עונשו..."

מדור דור

להאמין שהוראת חכמי התורה הם אמת לאמיתה ולעשות כהוראתם!

נלמד מהפסוק: "על פי התורה אשר יורוך... תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (פרק יז"א)

ו**כתב רש"י** (מהספרי): אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל. והחינוך (מצוה תצו) כתב: "ובכל דור ודור גם כן שנשמע אל החכמים הנמצאים שקיבלו דבריהם (של החכמים הקדמונים) ושתו מים מספריהם, ויגו כמה יגיעות בימים ובלילות להבין עומק מליהם ופליאות דעותיהם. ועם ההסכמה הזאת, נכוון אל דרך האמת בדיעת התורה. וזולת זה, אם נתפתה אחר מחשבותינו ועניות דעתנו - לא נצלח לכל. ועל דרך האמת והשבח הגדול בזאת המצוה, אמרו חז"ל לא תסור מן הדבר וגו' אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל - לא תסור ממצותם.

בהקדם דברינו בנושא "אמונת חכמים" זה המקום וההזדמנות הבודות מאוד לקוראי העלון הנכבדים שהואילו בטובם לגמול חסד עם המערכת ולהקדיש מזמנם לתרוץ את השאלה שהצענו בעלון פרשת "ואתחנן" בנושא "כבוד חכמים". [=מדוע הצטער רבי טרפון על שגילה זהותו והשתמש בכתרה של תורה במקום לפייס בדמים, והרי טוב שהודיע זהותו כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויחשדוהו לגנב?], [אם כי היו מן התרוצים שעדיין לא הניחו דעתינו. נשמח מאוד ונודה מראש על תרוצים נוספים שישלחו הקוראים. והשי"ת יזכנו ויאיר עינינו בתורתו].

אחד ממ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם היא "אמונת חכמים". היינו שמאמין וסומך לגמרי על הוראת החכם, אף כי מצד שכלו והגיונו סובר אחרת.

ומובא בילקוט מעם לועז שמעלת האמונה גדולה מאד, יותר מהדיעה על פי חקירה, שהיודע עפ"י חקירה, הרי עלול לחזור בו ואילו המאמין בלב שלם ובעינים עצומות אמונתו תקועה בלבו. ומן הטעם הזה נהגו האמהות בישראל לחנך את ילדיהם בבוקר בעומדם ממיטתם, לרוחץ ידיהם ומכנינות ביד השמאלית לחם, וביד הימנית תופסות את ידו הימנית, ואומרות לו סגור עיניך ושים ידך עליהם ואמור "תורה צויה לנו משה"... ואח"כ תאכל הלחם הזה אשר ביד השמאלית. ואח"כ אומרות האם איתו "שמע ישראל"...

ומנהג ישראל תורה שלימה היא, שהאם מלמדת את בנה להאמין בעינים סגורות, ללמדו שעיקר האמונה אינה עפ"י חקירה אלא על פי מסורת אבותינו, ושום טענות לא יזיזו אותו מאמונתו ולא ירצה לשמוע. עכ"ד הילקוט.

[ואגב: ברוח רעיון זה נוכל ליישב את השאלה ששמענו מאחד מגדולי מזכי הרבים בדורינו הגאון רבי ירחמיאל קראם שליט"א ששאל: מדוע נקטה התורה במצות "לא תסור" דוקא דוגמא של "ימין ושמאל" ולא "יום ולילה" או "צפון ודרום"?!]

ויש לומר, שאין דוגמא מוחשית, קבועה וקרובה לכל אדם יותר מאשר "ימין ושמאל". שכן בדוגמת "יום ולילה" הרי ביום לא נראה הלילה, ואין שני הצדדים כאחת לפנינו. וכן "צפון ודרום" יש אדם שצד צפון לימינו ויש שהדרום לימינו. מה שאין כן "ימין ושמאל" שניהם קבועים ודבוקים לאדם והם עמו בכל צד שיפנה ובכל זמן ומקום. ואעפ"כ אותם "ימין ושמאל" המוחשיים והקבועים, בטלים הם לנוכח הוראת חכמים].

כמה גדולים דברי חכמים...

לפני כחמישים שנה נסע הגה"צ רבי יוסף צבי דינר זצ"ל (ראב"ד לונדון) עם משפחתו בימות הקיץ לכפר מרוחק. מידי בוקר בשעה מוקדמת שלח שנים מבניו אל הרפת על מנת להשיגו בזמן חליבת הגוי את הפרות כדין "ישראל עומד על גביו" בכדי שהחלב לא יהיה "חלב עכו"ם".

יום אחד הגיעו הבנים לרפת באיחור קל לתחילת החליבה ומשום כך לא רצו לקחת את החלב. ובכל זאת לקחו שני בקבוקים יחידים עבור התינוקות. כאשר הגיעו עם הבקבוקים סירב הגרי"צ לקחתם באומרו שאף לצורך תינוקות אינו רוצה להקל.

חזרו הבנים לרפת להשיב את החלב כששמע הגוי את סבת סירובם להשתמש בחלב כעס מאד וצעק: "האינכם סומכים עלי, וכי חושדים אתם שאני מערבב חלב מבעל חיים אחר?!". הגוי הזהירם שאינו רוצה לראות שוב את פניהם.

כששמע זאת הגרי"צ דינר, החליט כי ילך בעצמו לפייס את הגוי, הוא הסביר לו בנועם שלא יחשוב שאיננו סומכים עליו, אלא שבעבר היו גויים שערבבו בתוך חלב פרה, חלב בהמה טמאה האסורה לנו, ולכן תיקנו הרבנים שלנו שתמיד יעמוד יהודי בעת החליבה להשיגו שלא מוסיפים חלב מבהמה אחרת.

כאשר שמע הגוי את הדברים ביקש מהרב שיסור למשרדו. וכשוודיא שאף אחד לא יוכל לשמוע מבחוץ אמר: "ברצוני לגלות לרב דבר בתנאי שלא תספר זאת לאף אחד. הרבנים שלכם חכמים יותר ממה שאתם חושבים! הם יודעים מה שהם מדברים והם צודקים! מאחורי הרפת אני מסתיר דיר של חזירים... ואני נוהג לערבב חלב חזירים עם חלב פרה".

הרב דינר ההמום שאל את הגוי: "האינך חושש כי עובר אתה על החוק ואתה עלול להתפס"?! השיב הגוי כי הממשלה בודקת את אחוזי השומן שבחלב. ומכיון שבחלב חזירים אחוזי השומן גבוהים בהרבה מחלב פרה על כן ניתן להוסיף כמות גדולה של מים ולערבב בתוך חלב הפרה מבלי שיבחינו בכך כלל...

כמובן שהגוי הסכים מעתה שבני הגרי"צ דינר ימשיכו לבוא ולהשיגו על החלב בעת החליבה. אך לקח חשוב ביקש הגרי"צ ללמד את המון העם מסיפור זה, כי גם בימינו ישנו החשש של "חלב עכו"ם" וצריך לנקוט את מירב הזהירות וההשגחה.

מתוך מאמר לזכרו - סיון תשס"ז

ידיעתם של חכמי התורה

גדולי ישראל ידעו ברוח קודשם ויכלו לחזות בעיני רוחם דברים שהיו עלומים ונסתרים מעיני המון העם. ועם זאת ניסו ככל האפשר בגודל ענוותנותם לכסות על ידיעתם זו הפלאית.

אחת הדוגמאות לכך סיפר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א: היתה פעם אשה עגונה שבעלה נעלם ולא ידעה אם הוא חי או שמה השתמד ח"ו. באה האשה לפני הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'ק זצ"ל (בעל הבית הלוי) שאמר לה: "מה אוכל לעזור לך"...

אמרה לו האשה: רבי, רק תאמר לי אם הוא חי. ענה לה "הוא חי"! שוב שאלה: "רק תאמר לי אם הוא התשמד". השיב: "לא"! ושוב שאלה: "רק תאמר לי אם יחזור". ענה לה: "הוא יחזור!"

לאחר זמן מועט, אכן חזר הבעל בריא ושלם, התפעלו מקורבי הגרי"ד סולובייצ'ק מגודל ה"מופת" שעשה כאן. אמר להם בעל ה"בית הלוי" בענוותנותו: אין בזה שום מופת כלל! שכן מה שאמרתי שהוא חי הוא משום שכל אדם הוא בחזקת חיים כל עוד לא הוכח אחרת. ומה שאמרתי שלא השתמד הוא משום שלכל אדם יש חזקת כשרות. ומה שאמרתי שישוב, משום שאם הוא חי ובחזקת כשרות מדוע שלא יחזור...

דרך שיחה

שלא לקפח פרנסתו של חברו ולא לרדת לאומנותו!

נלמד מהפסוק: "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים" (פרק יט"ב) מכאן למדו חז"ל על האיסור להסיט סימון חלוקת הקרקע לתוך שדה חברו למען הרחיב את שלו. עם זאת קראו חז"ל בשם "הסגת גבול" גם לכל מה שמחסר לחברו ע"י קיפוח פרנסתו כפי המבואר בגמרא (קידושין נט.). נכלל בזה (לדעת חז"ל בספרי) גם האיסור להחליף דברי חכם אחד ולאומרם בשם חכם אחר, וכן האיסור לומר דבר שלא בשם אומרו כאזהרת חז"ל (מדרש תנחומא - במדבר): כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר "לא תגזול דל כי דל הוא"...

יל"ע איך הדין כאשר בעל השמועה מוחל על הזכרת שמו האם מועילה המחילה כמו שמועיל לגבי איסור גזל? וכתב בשו"ת אפרקטא דעניא (ח"ד"שע"א) שאין מחילתו מועילה משום שמלבד איסור גזל [כדברי חז"ל כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר "לא תגזול דל"] ישנו איסור נוסף שאסור לומר דבר ששמע מאחרים באופן שיראה שבא ממנו דהוי מתעטף בטלית שאינה שלו ולענין זה לא מועילה מחילה.

בגמרא (יבמות צו:) מובא שרבי יוחנן הקפיד על תלמידו שלא אמר דבר ששמע ממנו בשמו, ושואלת הגמרא, מדוע כה הקפיד רבי יוחנן? ומתרצת: משום האמרה בשם רש"י: "כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר".

ולכאורה טעון ביאור: מהי שאלת הגמרא מדוע הקפיד רבי יוחנן, הרי היה לו סיבה טובה להקפיד, שכן כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר "אל תגזול דל" והאומר בשם אומרו מביא גאולה לעולם?

וביאר המהרש"א שמכאן רואים שהקפדתו של רבי יוחנן לא היתה מצד ש"כ האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם". שהרי מצד זה גם אחרים היו צריכים להקפיד ולא רק רבי יוחנן, אלא בהכרח שהקפדתו היתה משום אותה הנאה שפתותיו דובבות בקבר.

אלא שזה גופא צריך ביאור מדוע באמת אחרים לא הקפידו, הרי היה להם להקפיד לפי שיש בזה איסור ולא רק הפסד המעלה של מביא גאולה לעולם!?

"איני רוצה לקפח פרנסת איש..."

קהילות שונות היו פונים אל הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל (בעל שואל ומשיב) לקבל את חוות דעתו על המועמדים לרבנות הוא עמד על המשמר ששום רב לא ישיג גבול רעהו. ואף שהיה נותן היתר הוראה לאברכים צעירים, לא התיר להם לדחוק את רגלי הרבנים היושבים במקומם זמן רב.

מעשה באברך אחד שהיה למדן ומשפחה מיוחסת שלא שמע לו ונדחק למקום שהיה שם רב זה מכבר. כאשר נודע הדבר לרבי יוסף שאול, כתב מיד אגרת אל פרנסי הקהילה ההיא והזהיר אותם לבל יקבלו את האברך להיות רב אצלם וכי הוא מבטל את כתב היתר ההוראה שנתן לו, כי בשום אופן לא נתן לו זאת על מנת לקפח את הרב שיושב במקום.

וכך מסיים רבי יוסף שאול את מכתבו: "שמעוני אחי בני עמי! כל איש אשר מכיר אותי יודע כי חס וחלילה אינני רוצה לקפח פרנסת איש ולדבר בגנאי של אדם ובפרט מי שמשפחתו מיוחסת. אמנם הציקתני רוח ה' למען שלא ירבה מחלוקת בישראל חלילה, וחלילה לשמוע הוראה ממנו וכל הוראות של הנ"ל בטלות ומבוטלות עד שיקבל דברי חבירות וישמע לקול מורים ויפייס את הרב אב"ד הנ"ל. **מגדולי התורה והחסידות**

ענוה ושפלות

לנהוג בשפלות ובענוה עם הזולת ולא בהתנשאות וגאווה!

נלמד מהפסוק: "לבלתי רום לבבו מאחיו" (פרק יז"ב).

וכתב רבינו יונה ז"ל (בשערי תשובה שער גילד): הוזהרנו בזה, להסיר מנפשינו מדת הגאווה ושלא יתגאה הגדול על הקטן, ואפילו המלך לא ירום לבבו מאחיו, וכי ישתר עליהם גם השתרר בהנהגותיו. אך היה יהיה שפל רוח. והגאווה מן העבירות החמורות המאבדות ומכלות הנפש שנאמר (משלי טז"ה) "תועבת ה' כל גבה לב" והרמב"ן ז"ל כתב: נרמז מכאן איסור הגיאווה, כי הכתוב ימנע המלך מגאווה ורוממות הלב, וכל שכן האחרים שאין ראויים להם, כי בראוי להתרומם ולהתגדל זיהרנו להיות לבבו שפל מכל אחיו הקטנים ממנו, כי הגאווה מגונה ונמאסת אצל האלוקים אפילו במלך. עכ"ל.

בגמרא (מגילה כט.) מבואר שהגאווה שיש לאדם מחשיבה אותו לבעל מום ממש כמו "גיבן או דק". וכך דורשת הגמרא: מאי דכתיב "למה תרצדון הרים גבנונים" - יצתה בת קול ואמרה להם, למה תרצו דין עם סיני [שתדיינו עם הר סיני] כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני, כתיב הכא "גבנונים" וכתוב התם "או גיבן או דק" [וכמו שגיבן הוא בעל מום כך ההרים בעלי מום מחמת גאוותם] ומכאן למד רב אשי: "שמע מינה האי מאן דיהיר [מי שמתגאה] בעל מום הוא"!

וכתב הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (באור יחזקאל) שבאמת מדת הגאווה היא מקור כל המדות הרעות, וכל החסרונות והרע שיש באדם נובעות מחמת הגאווה. וכן להיפך לצד הטוב: מדת הענוה היא יסוד כל המעלות והשלמות. וכל שזכה למדת הענוה אין בו כל חסרון. כאשר רוצה התורה לציין ולהדגיש את השלמות של משה רבינו וגודל מעלותיו מציינת התורה את מעלת הענוה, שכן בשעה שהוא הגיע למעלת הענוה הרי הגיע לשלמות שכל המעלות נמצאות בו.

יש לדון: האם מותר לו לאדם להתגאות בהידור מצוה שעושה יותר מאחרים? בספר "אור המאיר" נדרש לענין זה וכתוב דברים נוקבים כנגד אותם אנשים שקונים לקראת חג הסוכות אתרוג מהודר במיטב כספם אך אין כוונתם לשם המצוה ולשם שמים אלא להתפאר בזה. והמליץ עליהם בדרך צחות את הפסוק: "אל תבואני רגל גאווה". שהוא ראשי תיבות אתר"ג, וגם נרמז בזה שלא יבוא ע"י הרגל הקדוש שהוא חג הסוכות לידי גאווה באתרוג שקונה להתגאות ולהתפאר, ולכן נרשם בר"ת אתר"ג בלא אות "ויו" להורות הסתלקות אלופו של עולם הקב"ה שכיניו באות "ויו" ומחזיר פניו מהאתרוג שהרגל מביאו לידי גאווה. ועל המתגאים נאמר אין אני והוא יכולים לדור וכו'.

"אין לי שום שייכות לכבוד..."

פעם התווכח הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל (ר"מ קול תורה) עם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל באיזו דרך חייבים ראשי הישיבה לנהוג עם התלמידים. כמובן, לאחר בירור הענין קיבל הרב דיסקין את דעת רש"י אולם הוא חשש שמא בשעת ההתדיינות התנהלו הדברים באופן שלא היה לכבודו של רש"י ושלא לבקש מחילתו.

תמה רש"י ואמר: "אינני מבין על מה הוא מבקש סליחה, הרי ביררנו יחדיו את הסוגיה ואף קיבל דעתו אפילו שלא היה מחוייב בכך. כנראה מפרש לא נכון את דברי חז"ל כי לאדם צעיר יש משיכה לתאוות ולאדם זקן יש משיכה לכבוד. כנראה, לפי הבנתו, כל זקן רודף אחר הכבוד, אך אין הדבר כך. ההסבר האמיתי הוא שכאשר אדם מתדרדר מבחינה רוחנית אזי אצל הצעיר הנסיון שלו בתאוות ואצל הזקן הנסיון שלו בכבוד".

והוסיף רש"י: "אני ב"ה, לא בגדר אדם שירד מדרכו... אין לי שום נסיון ושום שייכות לנושא הכבוד, זה רחוק ממני מרחק רב. וממילא אין לי מה למחול על פגיעה בכבודי כביכול..."

במחיצתם

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

מאז ש"הפתרון" הגיע - הבעיות החלו! / הרב נפתלי וינברג

שלושה חודשים. רוב יצרניות הנפט יצביעו בעד העלאת מחיר הדלק ל-200 דולר לחבית. בכל אחד מהמקרים מדובר ברוב חוקי למהדרין, אך כל אחד מבין שלא די ברוב. ראשית כל צריך לברר שההצעה נכונה והוגנת, ורק לאחר מכן יש להשיג לה רוב.

הזה"אומר שזכות הבעת הדעה בכל נושא שבעולם אותה העניקה לנו הדמוקרטיה אינה נושאת בחובה רק ברכה. שכן רוח הדמוקרטיה גורמת לכולנו במישרין להמשך אחר הרצונות. אחר הפינוק והחשק הפרטי של כל אחד ואחד. וכך, גם בענינים הסבוכים והעדינים ביותר בעולם מסוגל אדם להתייעץ רק עם עצמו, ולקבל החלטות הרות גורל לכמה נפשות מישראל - בגפו.

איך אדם שכל מהותו דמוקרטיה - הפך קבלת מרות - יהיה מסוגל להתמודד עם מצב שלא מסתדר עם רצונותיו. מה יגרום לו להמשיך ולא לברוח לפתרון הקל אם "לא בא לי"? הרי העולם נברא בשבילי והבן/בת זוג שלי חייב לשרת ולשמח אותי! בהלך מחשבה שכזה ייתכן שגם הדרכה טובה תטבע במחלת ה"לי".

* * *

בשורות הבאות נפרט בקצרה את הפתרון האמיתי. נכון, כדי להשיג פתרון זה יש לצעוד דרך יותר ארוכה, אך זה משתלם שכן מדובר בדרך ארוכה שהיא קצרה!

איך מנוס מלהשקיע בחינוך אינטנסיבי כבר מגיל צעיר (ולפחות עד לסוף הלימודים בתלמוד תורה) בעניני אהבת ישראל, מדות טובות, דרך ארץ, וויתורים. החינוך לערכים אלו צריך שיהיה שיטתי וקבוע בדומה לכל מקצוע קודש אחר.

ידועים דברי הרמב"ם שעל מנת לעקור מידה רע יש לצעוד תחילה לקצה השני, ולאחר מכן לשוב לשביל הזהב. האם כאשר איננו נוהגים כך בנושא החינוך למידות טובות איננו חוששים שהאחריות על התוצאות תרבוץ לפתחנו? הרי "כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה - נענש (ע"ז יח).

כל גדולי ישראל שליט"א התבטאו בשבח החינוך למידות טובות, אך עדיין לא קם האיש שיקבץ את כל דבריהם ל"קול קורא" שירעיש את העולם ויעמיד את כולנו על החובה לחנך את ילדי ישראל - ושוב: בשיטתיות ובעקביות - בענינים אלו (בשילוב דרכי פעולה ותמריצים שמתאימים לילדים).

* * *

"מרגלא בפומיה" של כל המחנכים: אין חינוך כדוגמא אישית. ואכן, עלינו לתת דוגמא אישית של וויתור לזולת. הבה לא נקפיד על דברים של מהיבך - ואף על דברים חשובים אם הם עניני הרשות שאינם קשורים לעבודת השם. וכאשר נבחין בשינוי האווירה הכללית לא נאמין שהכול התרחש רק בזכות המעשים "הקטנים" שלנו.

השבוע השתתפתי באירוע כלשהו. לצידי בשולחן ישבו מספר אורחים אשר כל אחד מהם מתגורר במקום אחר ומתעסק בתחום עיסוק שונה. המשתוף לכולם הייתה העובדה שכולם היו גרושים - ואחד מהם אף התהדר בתואר "גרשיים", דהיינו גרוש פעמיים (האם זה גם "סוף פסוק"?)

התחושה הראשונה שהרגשתי באותו רגע הייתה תדהמה מעורבת באי נעימות. גלגלתי את מחשבותי לימי צעירותי, ולא הצלחתי להיזכר במצב דומה. נכון, מפעם לפעם שמענו או ידענו על מקום שהתפרק, אך אף פעם הדבר לא צמח לממדים. הרהרתי מדוע בשעתו היה המצב שונה, והתשובה היתה ברורה לחלוטין:

"הפתרון"!

* * *

מאז ש"הפתרון" הגיע - הבעיות החלו.

אדם במצוקה מחפש פתרון. הפתרון מהווה עבורו "עיר מקלט" אליו הוא נמלט. כאשר אדם מתקשה להסתדר עם הזולת - ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר בין כתלי הבית - הוא זקוק נואשות לפתרון. כאשר נעמיד בפניו שני פתרונות, הראשון קל והשני קשה, ברור שהוא יבחר בפתרון הקל. אך מה יקרה כאשר נעמיד בפניו פתרון קל - אך שקרי, לעומד פתרון קשה - אך אמיתי?!

במקרה הזה ישיעו שלל גורמים וכוחות נפש על החלטתו האם להיכנע לפתרון הקל - אך השקרי. או שמא להתאמץ ולחזור לפתרון הקשה - אך האמיתי!

* * *

מדוע דווקא המזבח מוריד דמעות?

במסכת גיטין (דף צ:) אומר רבי אלעזר "כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות". נשאלת השאלה: מדוע דווקא המזבח? ניתן להסביר זאת כך: מזבח הוא המקום בו האדם מקריב את קרבנותיו. כידוע, בשעה שהיה אדם מקריב קורבן בבית המקדש הוא עבר תהליך זיכוך רוחני הרבה מעבר לעצם מעשה הקרבת הבהמה. על המזבח הקריב האדם את כל מידותיו הרעות - שגרמו לו לחטוא! את הקנאה, את רדיפת הממון ואת שנאת החינם.

ולפיכך דווקא המזבח הוא זה שמוריד עליו דמעות. המזבח בוכה על כך שהאדם לא למד שכשם שהוא מקריב את עצמו למען הקב"ה, כך יש לו "להקריב" את עצמו למען הזולת - בכל מצב לא להגיע למצב של הקפדה על בני גילו.

מהו הפתרון הקל והשקרי? מהו הפתרון שמאז שהוא הגיע - התחילו הבעיות? בשתי מילים הפתרון הוא לברוח מהמציאות. או מהאחריות. לפרק את המסגרת ולהימלט! האם הבריחה אכן פותרת את הבעיה? תשאלו את כל מי שמתמצא ומבין והוא יגיב בשלילה.

מנין זה נובע? מדוע אנשים לא מוכים נים להתאמץ ולהשקיע יותר?

אחד הגורמים המרכזיים לכך נקרא דמוקרטיה. אין כוונתנו לעצם המשטרים הדמוקרטיים בעולם, אלא לניחוח החזק של "דמוקרטיה" הנושף בעורפינו. גם במחוזות שאמונים על דעת תורה והלכה, רוח הדמוקרטיה קיימת. נושבת ובוטטת.

שמעתי פעם אמרה חכמה: "דמוקרטיה הינה מילת כיסוי לרצון למלא את התאוות". ניתן להמחיש זאת בקלות. נניח שפלוגי מעוניין לשנות מוסכמה חברתית חיובית. כיצד יעשה זאת? לא נותר לו אלא לארגן את הרוב שישכימו להודות שאף הם מעוניינים בכך, והדבר הופך מיידית לחוקי למהדרין. הוא הרי גייס רוב, הלא כן?

ברוח הדברים לא ירחק היום רוב האזרחים יצביעו בעד ביטול מוחלט של מס הכנסה, רוב הפועלים יצביעו בעד חופשת חורף בת